

# LEES HIER:

Druk CTRL en klik op de link

[KUNSTTIJDSCHRIFT VLAANDEREN](#) \* RECENSIE DE STRYCKER

[LITER](#) \* ALTIJD EEN SLINGER BEWEGEN \* HANS WERKMAN

[LITER](#) \* VERZONKEN VLAANDEREN \* BENNO BARNARD

[PALLIETERKE](#) \* DE ZACHTE POEDERSNEEUW VAN ANTON VAN WILDERODE \* CARETTE

[NEDERLANDS DAGBLAD](#) \* LETTERGREPEN 694 – NAAR SINT-NIKLAAS \* HANS WERKMAN

[TERTIO](#) \* GEEF VERBEELDING PLAATS IN ONDERWIJS \* EMMANUEL VAN LIERDE

[POEZIEKRANT](#) \* BRAM LAMBRECHT (KUL)

[POEZIEKRANT](#) \* BEATRIJS VAN CRAENENBROECK (IVA)

[POEZIEKRANT](#) \* HERMAN VAN ROMPUY (CD&V)

[POEZIEKRANT](#) \* SARAH VANKERSSCHAEVER (De Standaard)

### Recensie 'Weemoed mijn wereld' – Carl De Strycker

Naar aanleiding van de twintigste verjaardag van het overlijden van Anton van Wilderode verschijnt bij Uitgeverij P een door Patrick Lateur – eerder ook al de samensteller van de Volledige dichtwerken en de Nagelaten gedichten – de bloemlezing Weemoed mijn wereld. Honderd gedichten werden geselecteerd en in negen thema's samengebracht. Nadrukkelijk meldt de samensteller dat het hier niet om de honderd 'mooiste' gaat, maar om een representatieve keuze die een beeld geeft van Van Wilderodes poëzie en poëtica. Die kunnen zonder meer klassiek genoemd worden, zowel wat de vorm als de onderwerpen van het dichtwerk betreft. Geen experiment, maar een toegankelijke taal die gedwongen wordt in klassiek metrische verzen en strakke strofevormen (veelal kwatrijnen) en ten dienste staat van wat er gezegd dient te worden. Inhoudelijk gaat het over de grote thema's van het leven: de natuur, reizen, God, de ouders, de dood. En er is een sterke tendens tot melancholie (waar ook de titel van de nieuwe bloemlezing op wijst). Heel goed gekozen zijn het duo openingsgedichten: poëtische verzen die meteen het programma van deze poëzie uitzetten. 'De jonge boer spreekt 2', waarin de dichter zich vereenzelvigd met de landbouwer die een extra gevoeligheid voor de natuur heeft, maar tegelijk moet toegeven 'Bestendig blijft mij iets onvatbaar, vreemd', en het gedicht 'Binnenin' dat opent met 'Het diepste lied zing binnenin'. Het mysterie, het ongrijpbare, het hogere, daarnaar is de dichter op zoek (net zoals de priester die Van Wilderode natuurlijk ook was). Gelukkig is ook het iets minder mystieke 'Ars Poëtica' opgenomen, een beschouwing over het wezen van de poëzie die even goed van Herman de Coninck had kunnen zijn: 'Als poedersnieuw ligt poëzie. Eén uur / niet langer ach, zo onvoorstelbaar puur'. En aan het slot 'Kat', dankzij de grote observatiekracht en de heldere formulering van de dichter een van de mooiste katgedichten uit de Nederlandse en, wel ja, uit de gehele wereldliteratuur. Uit deze fraai uitgegeven (op de flap in handschrift de naam van de dichter, daarrond een flap met een ets van de hand van Anne van Herreweghen) en handzame bloemlezing (die je makkelijker vastpakt dan de turf van bijna 1800 bladzijden dundruk die de verzamelde gedichten is) licht een beeld op van een vakman die een aantal klassieke regels en gedichten geschreven heeft – klassiek in de zin van traditioneel en onmodieus, maar ook in de betekenis van onvergetelijk. Eigenlijk is dit een boek waarmee je lezers die niet ingevoerd zijn in de hedendaagse tendensen van de poëzie, en die vaak angst hebben voor het 'moeilijke' genre van de lyriek over de streep kan trekken. Dit is heldere poëzie zoals iemand die niet meteen vertrouwd is met de modernistische en postmoderne ontwikkelingen zich poëzie voorstelt: rijmende verzen over wat de mens al eeuwen ten diepste bezighoudt.

## Hans Werkman 'Altijd als een slinger bewegen'

### De poëzie van Anton van Wilderode

Bladerend in de Verzamelde gedichten van Anton van Wilderode blijf ik alsmaar aangenaam haken in sfeervolle, vormvaste regels. Neem nu deze strofe uit zijn cyclus 'De dag van Eden':

Je kijkt over het boek dat in je handen slaapt  
de groene grotten van de boomgaard tegen,  
de naalden van een plotselinge regen  
hebben het poeder van de zon geraakt.

Klassiek

Anton van Wilderode (pseudoniem van Cyril Coupé, 1918-1998) werd honderd jaar geleden geboren in Moerbeke-Waas en wortelde in Vlaanderen als dichter, priester en docent. Toen hij tegen de zestig liep kwam hij vanuit Sint-Niklaas, waar hij 36 jaar lang werkte als leraar Nederlands en Latijn, terug naar Moerbeke-Waas. Hij liet daar een huis bouwen in de tuin van de woning waarin hij kind was en waar inmiddels zijn tweelingbroer Filemon woonde. Over deze terugkeer naar de oude aarde schreef hij in de cyclus 'Het land van amen':

Het land van amen, dat men moet aanvaarden  
wanneer de jeugd voorbij is en de zachte  
veranderingen van de voorjaarsnachten  
terwijl de slaap komt, is een land van aarde.

Dit zegt iets over het aardse van zijn poëzie, dat niet in contrast staat met het bovenaardse. Terug in Moerbeke-Waas leefde hij opnieuw dagelijks met de canadapopulieren waarmee hij al als kind in gesprek was.

Namiddag duurt en duurt. De zon wordt oud.  
Een lichte wind steekt op, kanadablaren  
krijgen al draaiend randen van oud goud.  
De zwaluwen beginnen te vergaren.

Dit is klassieke poëzie. Rijm, maat en regellengte bezitten een orde van eeuwen oud. De opeenvolging van de a-klanken smeedt de woorden aan elkaar. Ook de lichte tegen-orde is gebaseerd op orde: de jambemaat ondergaat de tegenkracht van de wind die de bladeren opwaait: 'kanadablaren / krijgen al draaiend...'

Grens

In Nederland werd Van Wilderode laat bekend, in België was hij toen allang een veelgeprezen dichter. Hij kreeg de internationale Vondelprijs en twee keer de Belgische Staatsprijs voor Literatuur. Enkele dichters en critici van boven de Moerdijk prikten daarna de grens lek en schreven loffelijk over zijn werk: Kees Fens, Huub Oosterhuis, Benno Barnard, Guillaume van der Graft. Hij bleef bij Vlaamse uitgevers, totdat in 1994 zijn werk de grens overkwam toen Wim Hazeu bij De Prom de bundel Ex Libris uitgaf, een bloemlezing uit Van Wilderodes werk. Zijn collega's en vrienden Ad den Besten, Willem Barnard, Jan Willem Schulte Nordholt en Huub Oosterhuis vierden dat samen met hem in 'De Rode Hoed' in Amsterdam. Maar die oneigenlijke grens tussen Hulst en Brugge bleef hoog. Drie jaar later lag Ex Libris in de ramsj. Ook Van Wilderode als vertaler bleef in het noorden buiten beeld. Na Vondel was hij de eerste die de hele Vergilius in het Nederlands overzette, een vertaling die in Vlaanderen veel waardering kreeg.

Als een slinger

Van Wilderode was in zijn jeugd 'een eenzaam gelukkig kind', een dromer, een individualist, met het karakter om kloosterling te worden:

Geen lotgenoot, geen ademende tweede,  
alleen in het heelal overgebleven  
voor een verzonnen onluideruchtig leven.

Zijn vroegste gedichten werden gebundeld in *De moerbeitoppen ruischten* (1943), een aan Nicolaas Beets ontleende titel. Ze zijn romantisch en dromerig van toon. Maar er klinkt ook al onvrede in: 'Wij liggen in de rust, de wankelmoed, de orde: / een deken dekt de lafheid tot de kin.' Zijn priesterschap eiste van hem een sociaal leven. Daar koos hij ook voor. Maar een tweede roeping was zijn dichterschap en in de katholieke traditie waren die twee moeilijk te combineren. Dichters als Guido Gezelle, Anton van Duinkerken en Michel van der Plas hadden dat ervaren als heel pijnlijk. Van Duinkerken en Van der Plas kozen de seculiere weg, Van Wilderode koos de zwaardere weg waarop Gezelle hem was voorgedaan: priester-leraar én dichter, de bevelen van de kerk én die van het hart volgen.

Altijd als een slinger bewegen,  
uur worden, dag en tijd,  
groet zijn, vriendschap of zegen,  
zonlicht verdragen en regen,  
bevolen worden,  
altijd slaaf zijn, gehoorzaamheid.

Werkelijkheid en droom

Bewust bemoeide Van Wilderode zich met de katholieke wereld. Hij werkte mee aan programma's voor schooltelevisie, hij schreef na de Hongaarse opstand het televisiespel *Het herdertje van Pest* (1957), hij leverde liturgische teksten en gedichten bij episodes uit het evangelie. Ook schreef hij jarenlang de liturgische teksten voor de IJzerbedevaart. Men heeft hem daarom wel nationalisme verweten. Maar hij was vooral afkerig van oorlog. Van Wilderode ontplooidde zich als dichter het best wanneer hij los was van een liturgische of didactische opdracht. Zijn poëzie is verbonden met het Vlaamse landschap, maar evengoed met het Zuid-Europese landschap en levensgevoel. In zijn Griekse gedichten uit de jaren tachtig komt weer de tweespalt droom/werkelijkheid boven. Als een 'verloren zoon' moet hij zijn liefde loslaten en kiezen voor de terugkeer naar de mensen.

Daarna door het cederbos  
gehoorzaam beneden vluchten  
van een liefde die valt te duchten  
ineens onherroepelijk los.

Het water is marmer, de wind  
heeft lang tegen marmer gevlogen,  
nu blaast hij koel in mijn ogen  
als godenogen zo blind.

Schuim legt het laatste spoor  
naar de verlokking der kade,  
gestamp van de boot genade  
maakt alle woorden teloor.

## De overoever

Roeping riep heimwee en vreemdelingschap op. Vooral in de bundel *De overoever* (1981) kreeg dit heimwee een metafysisch gezicht. In fresco's en in het visioen van het komende Jeruzalem zag de dichter zijn droom werkelijkheid worden. In 'Catacombe' vierden drie tafelgenoten de eucharistie:

Oeroude woorden ter gedachtenis  
verstaan en bijna stamelend gesproken,  
Brood tot een duurzaam voedsel rondgebroken  
onder het letterteken van de Vis.

En drie die driemaal zegenen, gedrie  
de boeken sluiten en de kaarsen doven.  
Ik draag de leeggedronken kelk naar boven  
waar ik de andere hemel wederzie.

Voor *De Vlinderboom* (1985) schreef Van Wilderode een reeks gedichten over de tocht van de oud geworden Karel V naar zijn klooster en naar zijn 'overoever'. Er staat tere poëzie in over vervagen en verdwijnen, over herinneringen, over sterven: 'En dan de dood, denk ik, en dan de dood.' In het voorlaatste gedicht is er de ervaring dat Christus plaatsvervangend is gestorven: 'Ik zie in zweet en bloed een God begeven, / mijn laatste dagen op zijn nacht gelegd.'

## Woensdag

Tien jaar later kwam er een laatste bundel, nu met persoonlijke ouderdomspoëzie, *Het oudste geluk* (1995), opnieuw heldere, vloeiende poëzie, deze keer zakelijker, in minder 'poëtische' taal, bijvoorbeeld in het gedicht 'Woensdag' (uit een dagenreeks):

Woensdag is droevig: nog slechts halverwege  
het sloom geslenter van de trage week,  
de uren staan in slagorde gereed  
onder de rafels van een rechte regen.

Straks kom ik op het dorpsplein iemand tegen,  
maar géén die luchtiger en luider spreekt,  
de blaren warrelen, een dakgoot leekt,  
het tinnen torenklokje telt tot negen.

Is er iets beters dan naar bed te gaan  
en zich loom met lectuur in slaap te lezen?  
Het wordt waarachtig donderdag nadezen,  
en als ik liggen blijf komt vrijdag aan.

Het gedicht sluit af in de ironische toon van de luiaard. Maar ironie wil haar tegendeel bevestigen: als men oud wordt, gaat de spanning van de tijd weg uit het leven, de week slentert traag voorbij, op de helft van de zeven dagen heeft woensdag een droevige klank. Tijd rijmt niet meer op activiteit, maar op de dreiging van 'de rafels van een rechte regen'. In deze laatste bundel staat vergankelijkheidspoëzie die kan wedijveren met J.C. Bloem, zoals het gedicht 'Uit':

In de namiddag valt de stilte binnen  
het groene parkje van de havenstad,  
de zon ligt op de banken als grof linnen,  
een merel pikt de kruimels van het pad.

Er zijn wat wandelaars die gaan en keren,  
soms even zitten met een witte krant  
en ongehaast de trage tijd verteren  
die door hun vingers valt gelijk los zand.

Zij moeten nergens zijn. En van verwachten  
bleek niets te blijven dan een lang gemis.  
De dagen duren langer dan hun nachten –  
totdat er geen van beide over is.

Het is trouwens niet een en al vergankelijkheid in deze bundel. Er is de kracht van het dichterschap.  
Aan het gedicht 'Poëzie' heeft Van Wilderode de titel van de bundel ontleend:

Het oudste geluk is de jongen  
die zit aan de boord van een beek,  
op zijn hoofdhaar de vurige tongen  
van wat op bezieling geleek  
aanwezig, maar nog bedwongen.

De woorden liggen als water  
zo helder doorzichtig in mij.  
Ik zie in de open krater  
van de hagedoorn hoe een bij  
met honig is opgeladen.

Licht

Op reis in Engeland zocht Van Wilderode graag naar misericordes, middeleeuwse, soms speelse  
houtsnijwerkjes aan de leuning van koorstoelen. Men kreeg daar een lijfelijk houvast bij het  
opzeggen van de gebeden om barmhartigheid (misericordia). Hij schreef er gedichten bij, ludiek en  
sacraal tegelijk, zoals in 'Resurrexit':

Hij stapt uit zijn zopas gedelgde graf  
en werpt voorgoed zijn leengedaante af.

De ochtend wordt een hagelwit gedicht  
dat als een dek over de dingen ligt,  
een wolk van sneeuw, de melk van witte rozen,  
het wonder van een ongewoonlijk licht.

Licht, een woord geschapen voor Van Wilderode en door hem herschapen, maar niet steeds in  
positieve zin. Licht kan onbarmhartig zijn, zoals in de beginstrofe van een In-memoriagedicht uit  
1975:

De laatste keer dat wij elkander zagen,  
zagen wij hoe de zomer in de kamer  
op ligbedden van licht door lage ramen  
zich onverzoenlijk liet naar binnen dragen.

Het is duidelijk, Van Wilderode heeft de stijlrevolutie van de Vijftigers aan zich voorbij laten trekken,  
zoals ook Jan Willem Schulte Nordholt, Ida Gerhardt, Vasalis, Jean Pierre Rawie en Ingmar Heytze de  
dichtkunst beoefenden in de eeuwenoude combinatie van emotie en vormvastheid. Bij Van

Wilderode bleek dat ook uit zijn voorkeur voor het kwatrijn. De bundel Poedersnieuw(1991) bestaat geheel uit kwatrijnen. Ik citeer 'Heer':

De luister van uw huis heb ik bemind  
van toen mijn levensloop begon, een kind  
dat onder uw gewelven als een hemel  
de helm gevoelde van de zomerwind.

Nieuwe bloemlezing

De Vlaamse dichter en vertaler Patrick Lateur maakte bij het eeuwfeest van Van Wilderode een nieuwe thematische bloemlezing van honderd gedichten uit zijn werk, onder de titel Weemoed mijn wereld (uitg. pin Leuven). In zijn nawoord geeft hij Van Wilderode een plaats in de cultuurstroom van de tijd: 'In het culturele leven van het katholieke Vlaanderen van de tweede helft van de vorige eeuw groeit Van Wilderode uit tot het symbool ervan en tot een instituut op zich.' Ik blader door deze verse bloemlezing en stuit op het gedicht 'Assisi 2' uit De overoever (1981). Vorig jaar liep ik in Assisi in de voetsporen van Franciscus. De eerste strofen van het gedicht omsluiten exact mijn herinneringen aan een wandeling in een olijvenbos op een helling.

De krekels in de tuintjes vol olijven  
voorbij de stadsmuur moeten halverwege  
verstommen en stilzwijgend achterblijven,  
gekriep van andere krekels komt ons tegen

en tot het laatste bos. Dan staat de vrede  
van bergterrassen laagten en valleien  
gelijk een stolp vol stilte op een wereld  
die niet bestaat dan hier, en voor een tijdje.

In de laatste strofe van dit Assisi-gedicht zit weer de tweespalt van Van Wilderodes leven: na de genieting het afscheid:

Verdriet daarna van altijd weer verliezen,  
dalwaarts het hart als een gewicht vanbinnen  
voort op de weg die men niet meer kan kiezen  
terwijl de krekels hevig herbeginnen.

Hij moest weer weg uit Italië, terug naar zijn werk, op dat moment contre coeur gehoorzaam aan zijn opdracht, 'altijd als een slinger bewegen'. Met deze paradox van hoop en heimwee kan de poëzie van Van Wilderode nog jaren voort.

[Terug naar Inhoud](#)

## Benno Barnard Verzonken Vlaanderen

### Herinneringen aan Anton van Wilderode

Hij was een vriend van mijn vader in het vrijwel uitgewiste Vlaanderen dat aan mijn kindertijd grensde. Naar die landstreek reisde ik als kind in een trein die inmiddels in het Spoorwegmuseum staat; aan de grens werd ons paspoort gecontroleerd. Ook die grenscontrole, ja, mijn hele vroegere zelf hoort thuis in een museum gewijd aan deze voorbijge wereld, waarin ongehuwde mannen met een zachtmoedige tongval nog in de schaduw van kloostergangen liepen te brevieren, en waarbij een bekoorlijke woordenschat hoorde die ik als semantische contrabande over de grens naar Holland smokkelde – kijk, daar liggen brevieren, kazuivel, pateenen nog meer exotica in een vitrine uitgesteld...

Ach, dat Vlaanderen van toen! Even rooms als romantisch was het... Niet toevallig zijn die beide woorden ontsproten aan dezelfde wortelstok: ergens achter Roosendaal lag Rome. Voor Vlaamse leeftijdgenoten impliceert dat frustraties, de dictatuur van zwartrokken, seksuele misdaden. De geestverwanten van Tom Lanoye (ik gebruik deze naam als symbool) plegen rooms-katholieke geestelijken min of meer per definitie als pedofiele machtswellustelingen af te schilderen; vreemd genoeg vertelde de echtgenoot van Tom Lanoye mij ooit hoe hij als minderjarige door een volwassen niet-klerikale man werd verleid, een herinnering die hij als een kantelmoment in de ontdekking van zijn homoseksualiteit koesterde.

Mij persoonlijk heeft geen pater ooit onkuis bejegend, terwijl ik er als angeliek ogend jongetje toch heel wat heb meegemaakt.

Anton van Wilderode was daar niet bij. Hem heb ik pas ontmoet toen ik al lang en breed volwassen was. Daar ging een soort confrontatie in een andere dimensie aan vooraf. Herman de Coninck was mijn vriend en hoofdredacteur toen ik in de jaren tachtig voor het Nieuw Wereldtijdschrift werkte (we bewegen ons nu een zaal verder in het museum van mijn geschiedenis: hier paar ik een bohème-achtig uiterlijk aan extreem-linkse opvattingen). Ik meen me te herinneren dat het Hermans idee was: hoewel zelf doordrenkt van haat tegen Rome en godsdienst in het algemeen, had hij een paradoxaal zwak voor religieuze dichters, onder wie mijn verwekker en Van Wilderode. Als mijn geheugen me in deze kwestie niet bedriegt, vroeg hij me om een essay over deze laatste, die ieder weldenkend mens met de afgrijpselijke fascisten van de IJzerbedevaart en het Vlaams Blok associeerde. Ik zei ja. Ik voelde sentiment opwellen. Pas jaren later, toen ik niet langer in Antwerpen woonde, waar de kunstenaarscafés op industriële schaal eenvormige gedachten produceren, zou ik begrijpen dat mijn ja mij naar de dissidentie voerde.

Ik schreef mijn stuk. Het moet ergens hier in huis te vinden zijn, en wie weet ook op het internet, maar schaamte maakt dat ik geen zin heb deze relikwie op te zoeken. Wat ik beweerde kwam kort gezegd hierop neer: die Van Wilderode heult natuurlijk met de vijand, hij is een verwerpelijke katholieke reactionair, maar onbegrijpelijk genoeg heeft hij toch mooie gedichten geschreven. De titel van het artikel was 'De Vlaamse Vergilius', een verwijzing naar zijn vertalingen; deze Cyriel Coupé, zoals hij eigenlijk heette, was namelijk ook classicus.

Tumult. Awoertgeroep: het onverdacht linkse nwt prees een man die zijn dagen sleet in een zwart habijt! Daarnaast ook enige voorzichtige bijval van minder bekrompen geesten – het is dertig jaar geleden, vergeeft u mij dat ik me geen concrete namen meer kan herinneren. In elk geval was Herman, die tegenstrijdige ziel, ermee in zijn nopjes (dezelfde religiehater zou later goed bevriend raken met mijn vader).

Ik ontmoette Van Wilderode een paar jaar na die publicatie, dat wil zeggen: ik bezocht hem in zijn huis, dat ergens in het Waasland was gelegen, ten westen van Antwerpen, aan de overkant van de Schelde, daar waar het verhaal van de vos Reynaerde is gesitueerd. Een volkomen vlak, deprimerend



verkaveld en kapotgeïndustrialiseerd stuk België. Het huis was naar goede Vlaamse gewoonte gebouwd in de tuin van zijn ouders; op bescheiden schaal had de brave Cyriel op die manier bijgedragen aan de verwoesting van het door hem zo dikwijls bezongen en geïdealiseerde Vlaamse landschap (van welks verwoesting hij zich uiteraard bewust was – ook die kleine apocalyps is een thema in zijn gedichten).

Niet dat het in zijn huis niet gezellig was. De kleine kale Anton in zijn smoezelige grijze (niet zwarte) pak, met het zilveren kruisje op de revers, onthaalde mij te midden van boekencascades op koffie, cognac, een sigaar, chocola, nog een sigaar en een meanderend gesprek over poëzie, Willem a.k.a. Guillaume, de charmante godloochenaar Herman en nog zo het een en ander, waarbij we de politiek vermeden, ook al had ik, linkse moralist, hem in mijn opstel nog zo luidruchtig aangepakt.

‘Sigaren,’ zei Herman toen ik veilig in de rode burcht was teruggekeerd, ‘biedt ie iedereen aan, ook vrouwen.’

‘Dat is dan toch geëmancipeerd van die ouwe priester,’ zei ik.

‘Hij is bepaald de kwaadste niet.’

Ik neem aan dat de kwaadste de Paus was; hoe dan ook, ik hoorde van mijn vader dat zijn vriend Anton mij ‘een lieve jongen’ had genoemd en voelde een lichte verwarring: de werkelijkheid, dat vervelende bijverschijnsel van de grote ideologische schema’s, rees boven mijn zekerheden uit. ‘De mens, ge kunt gij daar niet aan uit,’ zei Gerard Walschap en Herman citeerde dat geregeld. De mens als opgezet dier, gevuld met theorie en bijeengehouden door het ijzerdraad van de Verlichting, begon mij onwezenlijk voor te komen. Het was het eerste besef van een verandering die zich in mij voltrok en die haar definitieve beslag kreeg in 2010, toen het Kwaad, gehuld in soepjurken, mij het spreken belette aan de Universiteit van Antwerpen, en vele van mijn voormalige linkse broeders en zusters zich in de pers tegen mij keerden.

Denkt u dat Tom Lanoye en Stefan Hertmans (nog zo’n symbool) aardige jongens zijn? U vergist zich, het zijn onverdraagzame narcisten, die gretig de politiek-correcte terminologie in de mond nemen – hun vorm van brevieren – om de eigen glorie als zilverwerk op te poetsen. In elk geval kon je die oude paters van dat laatste niet beschuldigen.

Maar... toe nu, ik ben toch niet in een sympathisant van de IJzerbedevaart en het Vlaams Blok veranderd?

Volstrekt niet, daarin heeft u gelijk. Al ligt het altijd weer ingewikkelder dan ik wel zou willen: achter de vlaggen van het Vlaamse nationalisme eind vorige eeuw (tegenwoordig stelt die IJzerbedevaart weinig meer voor), die fascistisch aandoende symboliek, de geschiedenis van collaboratie tijdens de oorlog... achter dat alles gaat een frustratie schuil die ik niet deel maar wel begrijp. Historische verongelijkheid is zo onuitroeibaar als zevenblad; de Schotten hebben een eigen parlement, krijgen meer geld dan wie dan ook, kennen geen taalstrijd en zitten na driehonderd jaar nog altijd in hun Highlands te mokken. De Vlamingen daarentegen worden ook vandaag nog met minachting bejegend door de Franstalige Belgen, die schaamteloos espace de vie opeisen in Vlaams gebied (dat woord gebruiken ze in hun pamfletten, Lebensraum dus) en de aldaar levende Nederlandstaligen bejegenen als negerstammen in de Kongo omstreeks 1900. Een Franstalige professor aan wie ik eens abusievelijk werd voorgesteld als een ‘écrivain flamand’ nam mij van hoofd tot voeten op en vroeg toen: ‘Wordt er in uw taal dan geschreven?’ Slechts goddelijk erbarmen heeft mij toen van een moord weerhouden. Nee, neemt u het van mij aan, gemiddeld genomen zijn Franstalige Belgen arrogante taalracisten.

Kortom, ik begrijp de sympathie van de oude Anton wel. Hij was van de generatie die nog veel erger werd vernederd; dat hij literair waardeloze teksten schreef voor die IJzerbedevaart vergeef ik hem graag, ook al heb ik niets te vergeven, waar bemoei ik me mee. Anders dan de geestesvreemde nouveau riche van tegenwoordig, met zijn smartphonebroed, hadden hij en zijn

medebedevaarders tenminste een authentiek wereldbeeld.

En dat onverkwikkelijke Vlaams Blok? Bij mijn weten had Van Wilderode daarmee niets te maken. Bij zijn uitvaart in Sint-Niklaas waren er prominente leden van die partij in de kerk aanwezig. Daar kon hij in gestorven toestand weinig aan doen. Misschien voelde hij wel enige sympathie – en wat dan nog? Vergeleken met het gedachtegoed van Céline, Pound of zelfs Eliot is het allemaal nogal onschuldig. Scheidt u nu toch eens uit met moraliseren!

Maar ik heb u nog bijna niets over zijn leven verteld.

Hij was van 1918: twee jaar ouder dan mijn vader. Studeerde klassieke filologie, een eerbaar, nee geweldig vak, dat de homo digitalis het liefst zou afschaffen. In 1944 werd hij tot priester gewijd. Van 1946 tot 1983 doceerde hij aan het Klein-Seminarie in Sint-Niklaas (ook dat woord ligt te verdoffen in de vitrine met obsoleete begrippen uit het roomse leven). Tot zijn leerlingen behoorden de dichter Paul Snoek en de schrijver Tom Lanoye. De anti-pastoor Lanoye – niemand preekt bezetener dan dit vadertje – voert hem in zijn roman Kartonnen dozen als Mussolini op, een bijnaam die Van Wilderode aan een vage uiterlijke gelijkenis te danken had, niet aan mogelijke politieke overtuigingen.

Sint-Niklaas ligt in het Waasland. Alles in zijn leven speelde zich in die omgeving af, om zo te zeggen onder de kerktoren van zijn mythische geboortedorp, door hem bezongen in zijn mooiste bundel, Dorp zonder ouders. Tegelijk was dat leven doordrenkt van het Frans, de klassieke wereld, een zuiden dat nu nagenoeg verdwenen is uit de belevingswereld van de hedendaagse jonge Vlaming, maar dat tot een paar decennia geleden met een harteloze efficiëntie in iedere puistenkop werd geramd – er kleven bepaalde voordelen aan culturele onderdrukking. ‘Niemand kent beter Frans dan ouwe Vlaamse nationalist,’ placht mijn vader te zeggen, niet gespeend van afgunst.

O vruchtbare interne tegenstrijdigheid! De Vlaamse patriot Cyriel Coupé voelde zich geroepen als dichter zijn eigen naam te germaniseren...

Hoe dat verder ook zij, hij was de meester van het zoetvloeiende vers: sommige van zijn dichtregels druipen als honingraten. Neem nu dit gedicht uit Dorp zonder ouders, uit 1978, het derde van een reeksje onder de titel ‘Moeder van ver al’:

Zo gaarne, moeder, wou ik zoveel weten  
wat in de hemel en de grond gebeurde  
wat in het gras geboren werd en geurde  
en onbedachtzaam overdag vergeten.  
Ik wou de achterkant zien van de wolken  
de wind in zijn begin, horen vertellen  
hoe lelies overwinteren en libellen.

Sinds mocht ik veel vernemen nopens volken  
verovering verval, maar weinig over  
de dingen die mij toen hebben betoverd.

Zangerigheid. Weemoed. Volle rijmen. Jambische vijfvoeters. Anachronistische dichtkunst zonder weerhaken. Deze veel te schone poëzieschool, hoon etc., citeert het hoofd volautomatisch; maar vooroordelen zijn als tandwielen in het mechaniek van de wereldbeelden (waartoe ook opvattingen over de dichtkunst behoren): ze houden elkaar draaiende.

Nostalgie – een bekend fascistisch verschijnsel: terugverlangen naar een wereld die nooit bestaan heeft, ook als die wereld wel bestaan heeft. Anton van Wilderode is er vaak van beschuldigd.

Eenvoud. Zoek ik zelf niet een soort lucide eenvoud? Ik begin een hekel te krijgen aan gewild hermetisme. Meer en meer hunker ik naar de klassieke helderheid die ik zelf zo weinig heb geproduceerd. Schemertoestanden van het brein... weg ermee! Geef me een vers van Auden en laat

Eliot verder maar zitten, als ik het zo mag samenvatten.

Maar wat staat me daar 'volken' op 'wolken' te rijmen? 'Sinds mocht ik veel vernemen nopens volken / verovering verval'... spreekt daaruit geen superieure stoïcijnse houding tegenover het politieke gewoel en het bijbehorende intolerante gewauwel van allerlei extremisten? Natuurlijk, voor de neomarxisten is onverschilligheid als zodanig fout: een keuze voor een gebrek aan verzet tegen het immer dreigende fascisme.

Op de website van een belezen, uiterst linkse, chronisch opgewonden Vlaamse meneer – zoekt u maar bij 'inktspat' – treft u onder meer de mening aan dat Van Wilderode 'de schoot van het volk' verheerlijkt en met dat verlangen ad uterum een typische racist is, hoewel nu ook weer geen slechte dichter. Willem Jan Otten is als katholiek dichter volgens dezelfde heer weliswaar de moeite, maar omdat Otten zich heeft uitgesproken tegen euthanasie en abortus bevindt hij zich uiterst rechts binnen het op zichzelf al uiterst rechtse instituut der Moederkerk: het staat er echt. Je pleit voor een behoedzame omgang met het leven en bijgevolg ben je welhaast een nazi.

In Vlaanderen is er geen Otten; er zijn sowieso haast geen katholieke dichters meer; misschien mag je Patrick Lateur en Aleïdis Dierick nog zo noemen. Accorderend met die leegte heeft de hedendaagse Vlaamse mens geen pastoor meer; in plaats daarvan heeft hij een therapeut die hem op weg helpt naar zijn echtscheiding.

Nee, van dat oude roomse Vlaanderen, dat ook altijd een beetje in Italië lag, is niets meer over.

[Terug naar Inhoud](#)

## De zachte poedersneeuw van Anton van Wilderode

Hendrik Carette

Op vrijdag 1 juni werd in het stadhuis van Sint-Niklaas het boek *Weemoed mijn wereld* met honderd gedichten van Anton van Wilderode voorgesteld. Dit gebeurde in de mooie statige trouwzaal in het bijzijn van de bisschop van Gent Luc van looy, Tom Lanoye de beroemde oud-leerling van de dichter, de bekende classicus Patrick Lateur als de samensteller van het boek, burgemeester Lieven Dehandschutter (N-VA) en Hildegard Coupé, de nicht van Cyriel Coupé die schreef onder de schuilnaam Anton van Wilderode (Moerbeke-Waas, 1918, Sint-Niklaas, 1998). Ook de schrijfsters Monika van Paemel en Lut de Block en de schrijver Willem Persoon, zijn eerste biograaf, waren op deze feestelijke literaire avond aanwezig.

De dichter Anton van Wilderode zou vandaag al honderd jaar zijn geweest want zoals Maarten 't Hart het tijdsgevoel van ouderen ooit zo goed formuleerde : *De tijd verstrijkt in een vleugelslag*. Anton van Wilderode was ook de enige priester-dichter die een Oost-Vlaming uit het Land van Waas was en geen West-Vlaming zoals zijn beroemde voorgangers Guido Gezelle, Hugo Verriest en Cyriel Verschaeve die ook alle drie gedichten schreven. Anton van Wilderode was ook niet te beroerd om bindteksten te schrijven voor de jaarlijkse IJzerbedevaarten in Diksmuide en hij was ook een buitenman die een zeer nauwe intieme band had met de hem omringende natuur of met het nu alom en allerwegen zo modieus gehanteerde woord *erfgoed*.

### Vlaamse Vergilius

Voorts had deze minzame, bijna altijd sigaren rokende, figuur met zijn hese bijna geheimzinnig fluisterende stem ook een grote liefde voor de antieke wereld van Hellas. Ook zijn reizen naar Rome en Ravenna, Paestum en Pompeji en uiteraard ook naar Athene en het Griekse eiland Delos illustreren en bevestigen dit. En als vertaler van de Latijnse dichter Vergilius werd hij op zijn beurt ook wel eens als een Vlaamse Vergilius gezien en soms zelfs bijna aanbeden en vereerd. Zelfs de levendige en ludieke Tom Lanoye beschreef hem liefdevol als een soort van Mussolini omwille van zijn massieve kale kop en de hele Vlaamse Beweging van na de tweede wereldoorlog zag in deze zachte priester-leraar terecht een waardige medestrijder.

Patrick Lateur maakte voor dit sober maar mooi uitgegeven feestboek zijn persoonlijke keuze van honderd gedichten en deelde he geheel in acht aparte delen of onder acht thematische zuilen: Schrijven, Herinneren, Wonen, Reizen, Lezen, Verbeelden, Geloven en Geluk. Want inderdaad dit laatste thema is niet onbelangrijk en dit luik bevat maar elf gedichten en dit luik is allicht nog het meest verrassende. Want de onbevangen vrije lezer voelt hier aan dat deze dichter dankzij zijn diep innerlijk christelijk geloof ook een gelukkig man kon zijn. In het gedicht 'Het oudste geluk' wordt het hier door

Van Wilderode in de helder rijmende eenvoud van de grote klassieken verwoord, zonder pretentieuze hoofdletters en uitroepetekens beschreven:

En dan de boeken: aangekocht, gekregen,  
toevallig of met grote zorg bewaard,  
mijn bedlectuur naast de peluw gelegen,  
leesuren op de nachtslaap uitgespaard.

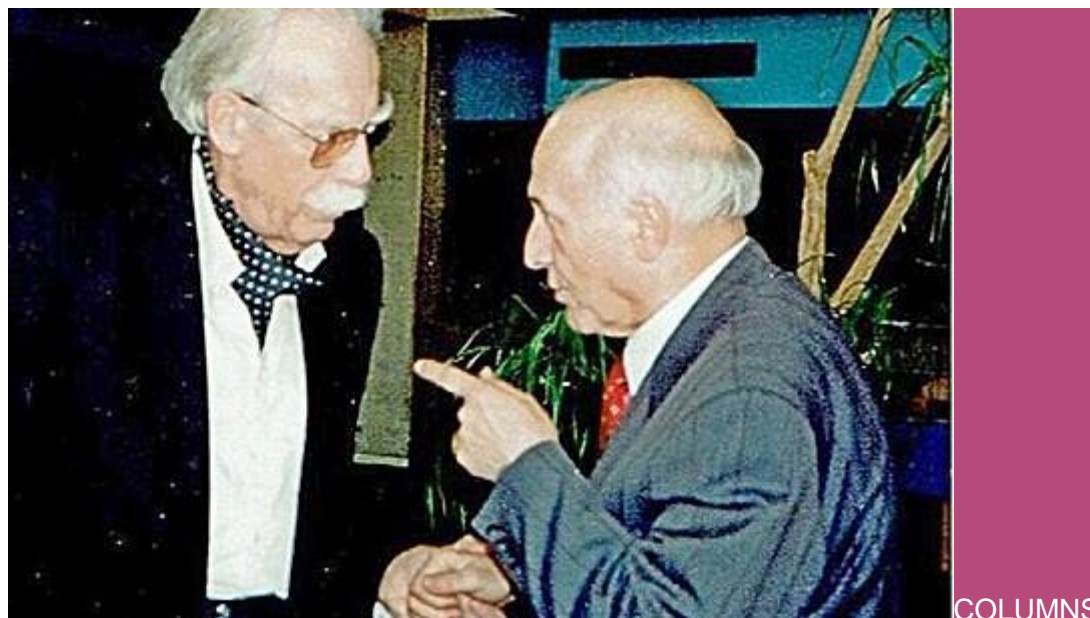
En let vooral op het ouderwetse onmodieuze woord 'peluw', want dit zijn de woorden van een priester die het celibaat belijdt en dus bewust de zelf gekozen eenzaamheid onderkent.

### **Patrick Lateur, zijn ideale exegeet**

Patrick Lateur, zijn ideale exegeet die alles weet van Wilderode en van de antieken, omschreef deze dichter als *de zanger van weemoed, verlangen en geluk*. Lateur schreef in zijn verhelderend nawoord ook: *De experimentele en modernistische poëzie van de jaren vijftig heeft Van Wilderode aan zich laten voorbijgaan*. En dit is mooi bedacht en beschreven, want het was ook zo. Deze dichter van het rustige rurale leven – die in het noorden of in Nederland – nog steeds weinig of niet wordt gelezen en gewaardeerd liet zijn verzen gestaag publiceren in de schaduw van luidruchtige literaire raddraaiers, klaplopers en oplichters. Met de houding van een Romeinse burger (hij had letterlijk en figuurlijk de statuur van een Romeinse senator) die vele keizers en generaals heeft overleefd bleef hij als dichter en als priester niet zozeer de ziener van een akelig heden en een akelige toekomst als wel de dromer en beschouwer van een rijk landelijk leven tijdens zijn paradijselijke kinderjaren. Anton van Wilderode was zeker geen wilde hemelbestormer en ook geen harde bard of woeste dichter. De titels van al zijn bundels wijzen trouwens al dadelijk naar zijn telkens terugkerende themata. Ik geef een paar voorbeelden: Ik adem mijn eigen aarde, Dorp zonder ouders, Daar is maar één land dat mijn land kan zijn, De overoever en Poedersnieuw. Want poëzie was voor Van Wilderode als de zachte poedersnieuw op het harde marmer van Hellas of op de akkers en velden omheen het ouderlijk huis. En voor wie voor dit alles niet gevoelig mocht zijn verwijs ik nog graag naar zijn literair hoogtepunt: zijn bundel *De Vlinderboom* (Tielt: Lannoo, 1985) over de macht en de onmacht in het uur van de dood van Keizer Karel in een klooster van het strenge katholieke Spanje in Yuste. Waar de dichter zichzelf en zijn jeugd vergeet en zich helemaal inleeft in deze historische figuur en via zijn verzen als het ware transcendeert.

[TERUG NAAR INHOUD](#)

## Lettergrepen 694: Naar Sint-Niklaas



Willem Barnard (links) en Anton van Wilderode, 29 maart 1993. | beeld Hans Werkman

08 juni 2018, 03:00

Hans Werkman

**Op een vroege zondagmorgen in juni 1999 sloop ik in Berkel door het huis van mijn schoonmoeder, waar wij logeerden. Ik droeg een tas waar mijn lezing in zat. Op mijn weg naar de voordeur kruiste opeens mijn wat dementerende schoonmoeder mijn pad. ‘Wat doe jij nou?’ zei ze. ‘Ik moet even weg,’ zei ik. ‘Maar het is zondag!’ zei ze stevig. ‘We gaan straks naar de kerk.’ ‘Ja hoor’, zei ik, ‘ik ga ook naar de kerk.’ Ze keek me argwanend na toen ik de deur opentrok.**

Ik had een verzoek gekregen voor een lezing in Sint-Niklaas in België op zaterdag 6 juni. Er zou een beeld van de Vlaamse dichter Anton van Wilderode (1918-1998) onthuld worden en ter inleiding zou ik spreken over christelijke poëzie in de twintigste eeuw in Nederland. Ik zei ‘ja’ en ik wees op een vergissing: die zaterdag was het geen 6 maar 5 juni. Lange tijd hoorde ik niets. Toen kwam er een briefje: men had zich inderdaad vergist, 6 juni was geen zaterdag maar een zondag. Hopelijk was ik dan niet bezet. Dat was ik wél, ik zou een stichtelijke lezing gaan beluisteren in een kerk.

Mijn geweten gaf enkele signalen af. Wat ik liet overheersen was: ik kon die mensen in Sint-Niklaas toch niet te elfder ure laten zoeken naar een vervanger en bovendien: wat was er tegen om die Vlamingen op zondag iets goeds te vertellen?

Zo reed ik die zondagochtend opgewekt over lege wegen door een landschap vol fluitenkruid en boterbloem naar Sint-Niklaas. In de Collegekapel werd juist de eucharistieviering afgesloten. We dronken een koffie en daarna wijdde ik mijn toehoorders in in Inge Lievaart, Ida Gerhardt, Henk Knol en Koos Geerds. Ook trok ik een parallel tussen onze Willem Barnard en de Vlaming Van Wilderode, beiden vrije dichters, maar ook beiden dienstbaar aan de liturgie van de kerk. In 1993, bij de uitreiking van de Rijnsdorpprijs aan Barnard, had ik Van Wilderode ontmoet. Ik zag hem in

gesprek met Barnard, zijn hand intiem om Barnards hand geklemd en hem aansprekend met een wijzende wijsvinger. Bloedbroeders.

Dit allemaal kwam weer bij me boven toen ik onlangs een artikel schreef voor *Liter* bij 'de honderdste geboortedag' van Anton van Wilderode, 28 juni 2018. Ik houd van de poëzie van deze man.

Mooi dat er net een nieuwe bloemlezing uit zijn werk is verschenen, gekozen door Patrick Lateur, *Weemoed mijn wereld* (uitg. P in Leuven, € 22,50). De hele Van Wilderode zit erin. De jongen die opgroeide in Moerbeke-Waas tussen de canadapopulieren:

*Namiddag duurt en duurt. De zon wordt oud.*

*Een lichte wind steekt op, kanadablaren*

*krijgen al draaiend randen van oud goud.*

*De zwaluwen beginnen te vergaren.*

De reiziger door zijn eigen Vlaamse landschap, door Italië en Griekenland, maar ook in Engeland op zoek naar houten beeldjes aan de kerkbanken. Hij vindt daar een opgestane Christus en schrijft: 'Hij stapt uit zijn zopas gedelgde graf / en werpt voorgoed zijn leengedaante af.' In een lange reeks beschrijft hij de tocht van de afgetreden Karel V naar het klooster.

*Zal het een najaar zijn in grijs en rood,*

*verrukkelijk een lentedag vol vlinders*

*of als het koud wordt en wanhopig winter?*

*En dan de dood, denk ik, en dan de dood.*

De priester Van Wilderode volgt zijn roeping, ook als hem dat eigenlijk te zwaar valt: 'zonlicht verdragen en regen, / bevolen worden, altijd / slaaf zijn, gehoorzaamheid.' Hij viert de eucharistie: 'Brood tot een duurzaam voedsel rondgebroken / onder het letterteken van de Vis.'

Van zulke poëzie houd ik. Ook daarom reed ik in 1999 op die vroege zondagochtend naar Vlaanderen. En 's middags zat ik keurig in de late dienst in Berkel, waar mijn schoonmoeder met haar korte geheugen de hele ochtend alweer vergeten was.

[Terug naar Inhoud](#)

## TERTIO Samenvatting op hun website

### Geef verbeelding plaats in onderwijs

Emmanuel Van Lierde



**Op 15 juni is het twintig jaar geleden dat Anton van Wilderode – pseudoniem van Cyriel Coupé – overleed en zijn 100ste geboortedag volgt op 28 juni. Voor dat dubbele jubileum bracht Tertio (editie van 23 mei 2018) zijn oud-leerling Tom Lanoye en zijn bloemlezer Patrick Lateur bij elkaar. Op 1 juni presenteren ze in Sint-Niklaas een bundel met honderd gedichten van de priester-dichter.**

Patrick Lateur: “Ik kwam voor het eerst in de poësis in contact met de poëzie van Anton van Wilderode. De laatste tien jaar van zijn leven mocht ik hem persoonlijk leren kennen in de redactie van Kunsttijdschrift Vlaanderen en op verzoek van uitgeverij Lannoo redigeerde ik onder meer zijn Volledig dichtwerk. Hij was altijd zeer gevat, een aangename man die nauwelijks of geen literaire roddels vertelde tijdens redactieraden. Als classicus deelde ik een achtergrond met hem, zijn klassieke zeggingswijze en vertaalwerk van antieken. Ik denk in het bijzonder ook aan zijn Italiëbundel *De overoever* (1981) en aan *De Vlinderboom* (1985), zeker zijn hoogtepunt. Die bundel gaat over macht en hoe die van binnenuit wordt aangevreten. Je krijgt een beeld van keizer Karel die tijdens zijn laatste maanden in het Spaanse klooster van Yuste tot inzicht komt en voortaan wil ‘tijd maken voor de lange tijd van God’. Die religieuze thematieken bij Van Wilderode boeiden me eveneens, al werden ze toen in een andere taal beschreven. Hij had het overigens niet nodig God of kerk te vermelden in zijn poëzie om het religieuze te evoceren.”

Tom Lanoye: “Van Wilderode kwam toch al een eeuw na Guido Gezelle. Het is trouwens door hem dat ik Gezelle waardeerde. Dat brengt me bij inspirerende leraars. Vandaag zijn er nogal wat discussies over ons onderwijs. Sommigen willen het per se hervormen, anderen willen helemaal niet hervormen. Maar nergens vind ik in die onderwijsdebatten terug dat onze Europese erfenis moreel en artistiek nog amper wordt doorgegeven. En dan maar steen en been klagen dat ze onder druk staan. Zonder het college, zonder die priester-leraars van destijds en zonder de stadsbibliotheek was ik nu niet wie ik ben. De spirituele leegte –



en dat zeg ik als atheïstische homoseksuele ketter – wil men niet zien, maar ze ligt ook daar: alles staat in dienst van economisch nut, materiële winst en toekomstige sollicitatiebrieven. Wat hou je dan over aan wezenlijke waarden? Het is de vraag of verbeelding nog een plaats mag hebben in ons onderwijs. Volgens onze economische elites – zijn er andere? – levert ze geen vorming maar alleen vertier op. Verbeelding en taal vormen nochtans dé sleutel tot het begrijpen en aanvaarden van de irrationaliteit van de mens. Op dat vlak zijn ook de heilige boeken grote literatuur. Ik hou van de Bijbel als literatuur, van het Hooglied tot het Johannesevangelie.”

## [Terug naar Inhoud](#)

### **Het eigenlijke interview verschenen in Tertio (23 mei 2018)**

## **Bevlogen leraars helpen je mens worden**

Schrijver Tom Lanoye troont zijn bezoekers mee naar de bovenverdieping van zijn statige herenhuis in Antwerpen. Daar heeft hij zijn modern ingericht bureau. Meteen ontpopt de gastheer zich tot een spraakwaterval. “In de poësis in 1974-’75 kreeg ik les van Cyriel Coupé. We hadden hem ook het laatste uur van de week, als je gedachten al naar het weekend uitgaan. We moesten niet noteren, hij las voor uit Franz Kafka, Fjodor Dostojewski... Bijna al onze leerkrachten aan het Sint-Jozef-Klein-Seminarie in Sint-Niklaas waren grote vertellers, zelfs zij die wetenschappen gaven. Geprezen alle leerkrachten die een wereld openen voor hun leerlingen en die zich verzetten tegen het leerplan. Af en toe moet je daarvan afwijken. Als jongere kun je maar leren van een meester die duiding geeft. Je moet aan een kind niet vragen wat het wil eten: altijd frieten en pudding. Je moet sturen als ouder en als leerkracht. Nu mis ik de humanioragedachte van de colleges. Vandaag domineert de voorbereiding op de arbeidsmarkt. In plaats van op het leven. Op de schoolbanken besef je dat niet, later wel, hoe belangrijk goede leraars zijn. Gelukkig zijn er ook nu bevlogen enkelingen die de menswording van hun leerlingen nastreven en ingaan tegen het ‘alles voor de economie’.

*Patrick Lateur:* “Ik had ook het geluk zo’n priester-leraar te hebben die mij sterk gevormd heeft: Etienne Verhack in het Heilig-Hartcollege in Waregem. Hij leerde ons omgaan met teksten. Daar groeide de zin voor schoonheid, engagement en literatuur. Hij las met ons *de Rozas* van Anton van Wilderode en uit *De Oostakkerse gedichten* Van Hugo Claus, verre van evident in 1966. Je voelde als jonge knaap het verschil tussen die twee: de taalvirtuositeit van Claus was groter terwijl Van Wilderode een man van het metier was. Misschien was hij zelfs te veel een ambachtsman, want hij schreef aan de keukentafel verzen voor alles en iedereen, voor communieprentjes, jubilea, overlijdensberichten.”

“Ik kwam dus in de poësis voor het eerst in contact met de poëzie van Van Wilderode. De laatste tien jaar van zijn leven mocht ik hem persoonlijk leren kennen in de redactie van *Kunsttijdschrift Vlaanderen* en op verzoek van uitgeverij Lannoo redigeerde ik onder meer zijn *Volledig dichtwerk*. Hij was altijd zeer gevat, een aangename man die nauwelijks of geen literaire roddels vertelde tijdens redactieraden. Als classicus deelde ik een achtergrond met hem, zijn klassieke zeggings- en vertaalwerk van antieken. Ik denk in het bijzonder ook aan zijn Italiëbundel *De overoever* (1981) en aan *De Vlinderboom* (1985), zeker zijn hoogtepunt. Die bundel gaat over macht en hoe die van binnenuit wordt aangevreten. Je krijgt een beeld van keizer Karel die tijdens zijn laatste maanden in het Spaanse klooster van Yuste tot inzicht komt en voortaan wil ‘tijd maken voor de lange tijd van God’. Die religieuze thematieken bij Van Wilderode boeiden me eveneens, al werden ze toen in een andere taal beschreven. Hij had het overigens niet nodig God of kerk te vermelden in zijn poëzie om het religieuze te evoceren.”

Tom Lanoye: “Van Wilderode kwam toch al een eeuw na Gezelle. Het is trouwens door hem dat ik Gezelle waardeerde. Dat brengt me terug bij die inspirerende leraars. Vandaag zijn er nogal wat discussies over ons onderwijs. Sommigen willen het per se hervormen, anderen willen helemaal niet hervormen. Maar nergens vind ik in die onderwijsdebatten terug dat onze Europese erfenis moreel en artistiek nog amper wordt doorgegeven. En dan maar steen en been klagen dat ze onder druk staat. Zonder het college, zonder die priester-leraars van destijds en zonder de stadsbibliotheek was ik nu niet wie ik ben. De spirituele leegte – en dat zeg ik als atheïstische homoseksuele ketter – wil men niet zien, maar ze ligt ook daar: alles staat in dienst van economisch nut, materiële winst en toekomstige sollicitatiebrieven. Wat hou je dan over aan wezenlijke waarden? Het is de vraag of verbeelding nog een plaats mag hebben in ons onderwijs. Volgens onze economische elites – zijn er andere? – levert ze geen vorming maar vertier op. Verbeelding en taal vormen nochtans dé sleutel tot het begrijpen en aanvaarden van de irrationaliteit van de mens. Op dat vlak zijn ook de heilige boeken grote literatuur. Ik hou van de Bijbel als literatuur, van het *Hooglied* tot het Johannesevangelie.

### **Zijn jullie pessimistisch over ons onderwijs?**

*Lateur*: “Ik stond zelf 33 jaar voor de klas en geef soms nog schoollezingen. Jongeren hebben honger, dat voel je. En ze stappen mee in wat je brengt. Een leerkracht moet het goede bewaren en doorgeven. Het nut van het nutteloze, dat is onderwijs. Maar kijk naar de taalvakken: dat draait niet meer om literatuur maar om communicatievaardigheden. Ik ben van nature niet pessimistisch. Er zijn altijd uitschieters die een stempel weten te drukken op leerlingen. Bij mij waren het er een paar en dat volstond. Ik moet wel toegeven dat die literatuur toen in het verplichte leerprogramma zat. Met Shakespeare en Goethe kun je nu niet meer afkomen als je het leerplan volgt.”

*Lanoye*: “Ik ben een montere pessimist. De harde kern boekenwormen blijft stabiel in aantal, maar door Netflix en aanverwanten neemt de middenmoot tussen de *die hard*-lezers en de niet-lezers af. Dus gaan we achteruit. Met zo’n Coupé voor de klas begon iedereen te lezen, zelfs wie meer ‘econoom’ was. En bij wie hij er talent voor zag, liet hij het opbloeien: Chris de Stoop – een jaargenoot van mij, ik deed Grieks-Latijnse, hij Latijn-wetenschappen -, Erik Spinoy, Dirk van Bastelaere, Paul Snoek... Allemaal oud-leerlingen van Van Wilderode die schrijver of dichter werden.”

“Toen ik hem jaren later terugzag, was hij heel afstandelijk. Hij was niet tevreden over mijn roman *Kartonnen dozen*, niet vanwege het beeld dat ik ophing van hem, maar van twee andere gefrustreerde priester-leraars die eigenlijk niet thuishoorden in het onderwijs. Nogmaals, de meesten waren prima, maar hoe er destijds in 1986 gegniffeld werd met het boek *Kom eens naar mijn kamer* van Vic De Donder... Men kende het misbruik en er werd niets aan gedaan. Zoals nu in de

sportwereld. En met #MeToo staat Hollywood nu pas waar de kerk al tien jaar eerder stond. De cultuur- en sportwereld lopen achter in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag.”

**Het nawoord van de gedichtenbundel die op 1 juni verschijnt, typeert Van Wilderode als “de zanger van weemoed, verlangen en geluk”. Is dat een rake typering?**

*Lateur:* “Hij was de melancholicus in persoon die droomde van een terugkeer naar een wereld die niet bestaan heeft, naar een *paradijs lost*. Zijn voorstelling van kerk en dorp, en ook zijn Vlaams-nationalisme. Welk Vlaanderen is dat? Ik herken het niet. Het was een geromantiseerde kijk. Al vind ik weemoed op zich een mooi gevoel, heimwee naar je thuis.”

*Lanoye:* “Weemoed is *le plaisir d’être malheureux*. Daar zit een genotskant in. Dat roept bij mij het beeld op van Coupé die heel verlustigd aan zijn sigaartje kon trekken, zonder connotaties bedoeld. Er zit een soort zwelgen in de weemoed. Dat heeft die nationalistische kant ook: zwelgen in een verleden dat niet bestaan heeft. Zogezegd is de toestand nu verrot en moeten we terug naar een ideaal dat nooit bestaan heeft. Net daarom ben ik tegen nationalisme.

*Lateur:* “Bij Van Wilderode was het uitkijken naar iets anders, verlangen naar iets beters. Het was niet alleen politiek. Het was verweven met een geluksthematiek: daar komt het finaal op neer. Dat zie je vooral in zijn laatste dichtbundels die ook zeer zintuiglijk zijn. Weemoed, verlangen en geluk zijn tevens de drie tijdsdimensies: verleden en toekomst met daartussen het *hic et nunc*: wat doet ertoe, hier en nu?”

**Bij Van Wilderode gingen het Vlaamse en het katholieke hand in hand. Hoe kijken jullie naar dat huwelijk tussen kerk en flamingantisme?**

*Lateur:* “Kunsttijdschrift Vlaanderen ontstond vanuit het Christelijk Vlaams Kunstenaarsverbond (CVKV). Daar komt het allemaal bij elkaar, maar ik liet dat monsterverbond van eng Vlaams en christelijk langzaam uitdoven. Het tijdschrift en de cultuur tellen. Eigenlijk begon de miserie vanaf keizer Constantijn en nu zie je opnieuw tendensen om het christendom voor politiek-maatschappelijke redenen in te zetten. Kijk naar wat Viktor Orbán in Hongarije doet in naam van het cultuurchristendom. Horror is dat. De eigenheid van een evangelisch geïnspireerde gemeenschap is niet te koop.”

*Lanoye:* “Eigenlijk is er een dichotomie in het flamingantisme die je kan terugvoeren op Hendrik Conscience: er zijn *De Loteling*-Vlamingen en *De leeuw van Vlaanderen*-types. De eersten zijn sterk sociaal geëngageerd zoals priester Adolf Daens. In de tweede categorie past kapelaan Cyriel Verschaeve. Dat zijn voor mij twee tegenstrijdige groepen. In de grote godsvrede van de flamingantische kerk tracht men dat verschil uit te wissen, terwijl het essentieel is dat onderscheid te zien.”

*Lateur:* “Van Wilderode en Louis Paul Boon debuteerden zowat op hetzelfde moment, midden de Tweede Wereldoorlog, maar traditie en moderniteit werden hun respectievelijke keuzes. Als priester en classicus koos de eerste voor een spirituele vernieuwing vanuit de traditie. De tweede sloeg de sociale weg in en schopte zijn lezers met zijn romans een geweten.”

*Lanoye:* “Zo had ik het nog niet bekeken. Generatiegenoten inderdaad, maar totaal verschillend. Van Wilderode bleef hangen in dat verloren gewaande Vlaanderen en verlustigde zich in die weemoed, terwijl Boon zich afzette tegen het kapotgemaakte, verkapitaliseerde Vlaanderen. Weet je dat Boon in 1946 in *De Rode Vaan* voorstelde de collaborateurs en hun kinderen niet te hard aan te pakken, anders zou dat een nieuw reservoir van rancune en onvrede creëren en zou de fout van het verleden misschien herhaal worden. In de klas hoorde ik toch iets anders bij Van Wilderode: dat de Vlaamse

collaborateurs erger gestraft waren dan de Waalse of vergeleken bij wat elders in Europa gebeurde, en dat om politieke redenen. Studies tonen nu aan dat het niet zo was. Er werd dus wel zo'n reservoir geschapen. Schuld vind ik dienstig, wraak niet."

"Ik wil best een cultuurkatholiek zijn als het gaat over de erfenis, de artistieke en zelfs culinaire rijkdom, maar niet als het een uitsluitingsmechanisme betreft. De Verlichting zette zich juist af tegen de verbinding van religie en politiek. We moeten daar niet naar terugkeren zoals nu in Beieren het geval is met het ophangen van kruisbeelden in overheidsgebouwen. Nog zoiets: waarom wordt er nu zoveel over de ondergang van het Romeinse Rijk gesproken? Omdat ze ons doen willen geloven dat de barbaren aan onze grenzen staan, dat de ander altijd een agressor is en dat we die vluchtelingen daarom met alle middelen mogen stoppen aan onze grenzen. In naam van onze sociale zekerheid. Om die af te breken gebruiken politici vluchtelingen als welkome zondebokken. De N-VA met name heeft zulke symbooldiscussies nodig om te verbergen dat ze hun programma niet waarmaken. Het hoofddoekendebat moet een sluier leggen over het niet brengen van verandering."

**Rechtse denkers en politici vinden ook dat sinds mei 1968 het kind met het badwater is weggegooid.**

*Lateur:* "Het was wel hoog tijd dat het badwater ververst werd. Als ik de nieuwe mogelijkheden en verworvenheden zie, wil ik toch niet terug naar de goeie, ouwe tijd: onze wereld is opengebrouwen, de religieuze beleving is uitgezuiverd, de Verlichting brak met twee eeuwen vertraging door in brede lagen van de bevolking en er is meer respect voor de natuur. Ja, de grote verbanden zijn verdwenen en als alles puur utilitair en economisch wordt, gaat *le supplément d'âme* waarover Henri Bergson sprak, verloren. Daarom is het belangrijk in de opvoeding cultuur, maar nog belangrijker het sociale bij te brengen."

*Lanoye:* "Doordat mei 1968 voor iedereen iets anders betekent, is het ideaal om het politiek te misbruiken. Ik zie veel goede erfenissen zoals de seksuele bevrijding en de democratisering. Wat ging er verloren? Door het antiautoritaire misschien de kunde en de traditie, al kun je nog altijd jezelf bekwaamen en de toegang tot de traditie is niet afgesneden. De democratisering van het onderwijs mogen we niet loslaten. Sommigen spreken wel weer van een humaniora, maar hun enige doel is het creëren van een nieuwe fine fleur: een beperkt bevoorrecht clubje. Bovenaan in de theaterzaal van de Vooruit in Gent staat geschreven: 'Kunst veredelt'. Doel was daar veel volk samen te brengen voor cultuur. Die twee moet je samenhouden: het verheffende en het voor velen."

*Lateur:* "Ik ben een geluksvogel van de eerste democratisering. Mijn vader was een grensarbeider, hij noch mijn moeder had gestudeerd en was ik tien jaar eerder geboren, dan ik wellicht ook niet."

*Lanoye:* "En ik ben de zoon van een beenhouwer. En ik heb eveneens kansen gekregen."

**Interviewer:** Emmanuel Van Lierde

[Terug naar Inhoud](#)

## POEZIEKRANT

### Anton van Wilderode 100 jaar

#### Bram Lambrecht (KULeuven)

De poëzie van AvW is het product van een tijdgeest waarvan vele hedendaagse lezers vervreemd zijn. Van Wilderodes gedichten vereisen een kennis van bijbelse verhalen en personages en van romantische Vlaams-nationalistische symboliek. Ze getuigen van een evenwichtige en essentialistische visie op de mens en de wereld, waarin de rollen van mannen en vrouwen, moeders en vaders, leiders en gewone stervelingen duidelijk zijn. Ze laten zich vaak lezen als odes aan de Vlaamse heimat (al spelen exotisme en bijna postmoderne vervreemding er een grotere rol dan het hardnekkige clichébeeld van Van Wilderodes werk doet vermoeden). Bovendien spelen vele van zijn verzen in op de onmiddellijke actualiteit van hun ontstaan. Zo is Van Wilderode een meester in het genre van de elegie en heeft hij tal van gedichten gewijd aan kunstenaars, geestelijken en andere prominenten van wie de namen zijn verdwenen in de plooiën van de geschiedenis. De gedichten van Van Wilderode zijn daardoor onvermijdelijk historische documenten geworden. Een probleem hoeft dat echter niet te zijn. In deze nog jonge 21<sup>ste</sup> eeuw – die de cultuur uit het verleden vaak liever actualiseert dan haar als een bevreemdend historisch object te aanvaarden – is het een verademing dat de oneigentijdse poëzie van Van Wilderode nog gebloemleesd wordt. Het doet (mij althans) plezier dat Patrick Lateur die onmodieuze Van Wilderode niet wegschuift. Bovendien was de wereld van Van Wilderode zo anders dan de onze? Heeft religie niets meer te betekenen? Is nationalisme verdwenen in de naam van kosmopolitisme? Is onze visie op identiteit in de dagelijkse praktijk we zo fluïde als we denken? De verzen van Van Wilderode doen zulke belangrijke vragen alvast rijzen.]

Tegelijk is er in de poëzie van Van Wilderode ook een tegengestelde beweging aan het werk. De vaak meanderende en soms ongrammaticale zinnen, de uitgesproken literaire taal, de vele klankeffecten die onvermoede betekenisrelaties tot stand brengen of de abstracte verzen over de poëzie zelf leiden de aandacht vaak af van de inhoud. Zij bereiken op bepaalde momenten de esthetische autonomie waarvan moderne dichters droomden en dromen. Sommige kwatrijnen uit Poedersneeuw (1991) of enkele van zijn verstilde kerst- en sneeuwgedichten (1998) zijn vormen van poësie pure. Ironisch (of interessant) genoeg neemt die autonome, tijdeloze functie van Van Wilderodes gedichten toe met het verstrijken van de jaren. De steeds talrijkere lezers zonder bijbelkennis bijvoorbeeld lezen Van Wilderodes religieuze gedichten als esthetische objecten zonder meer.

Zijn gedichten ondergaan, kortom, het lot van 'De vaas uit Attica' in het gelijknamige gedicht.

Ik lag zo lang in uw barmhartig bed,  
aarde van Attica. ik lag verzadigd  
binnen de gladde rondheid van mijn vormen  
nog vol herinnering aan het parfum van bloemen,  
aan spitse vingers om mijn hals gesloten.

De zwarte strijder is nog niet gestorven,  
hij staat nog recht met opgeheven armen  
maar zonder wapen zonder tegenstander.  
(‘Vaas uit Attica’, uit Een tent van tamarinde (1984))

Herontdekt na jaren stof te hebben vergaard, vervullen ze niet langer de functie die ze in hun historische ontstaanscontext hadden. Net zoals de vaas geen bloemen meer draagt of er niet meer door 'spitse vingers' in een interieur wordt geplaatst, zo dienen de gedichten van Van Wilderode

voor de meeste lezers van vandaag niet meer als bron van nationale trots of religieuze meditatie. Hun personages zijn, net als die in het tafereel op de vaas, figuren zonder onmiddellijke context geworden, strijders 'zonder wapen zonder tegenstander'. Nu is het aan de lezers van vandaag om de empathische houding over te nemen van de ik-figuur in het gedicht. Zij kunnen de gedichten van Van Wilderode in hun esthetiek waarderen, maar zich ook proberen in te leven in de tijdgeest waarvan die gedichten getuigen.

## [Terug naar Inhoud](#)

### **Beatrijs van Craenebroeck (Oprichter / Secretaris-Generaal Internationale Vriendenkring Anton van Wilderode)**

Aangezien ik 24 jaar geleden het initiatief nam voor de oprichting van de Internationale Vriendenkring Anton van Wilderode, kan ik wel zeggen dat ik écht iets heb met de poëzie van deze dichter. Onze doelstelling is zijn werk bekend te maken, onder andere via vertalingen (met reeds een twintigtal publicaties in o.a. het Frans, Engels, Duits, Italiaans, Spaans, Portugees, Pools, Roemeens, Hongaars, Zweeds, Litouws) en meer dan honderd evenementen in binnen- en buitenland.

Weemoed mijn wereld ligt voor mij. De mooie handtekening van Anton van Wilderode op een crèmekleurige achtergrond en een losse zachtgroene wikkel: deze uitgave oogt bijzonder klassevol. De bundel bevat veel van mijn favorieten — het is dus moeilijk om er iets uit te lichten. Ik beperk mij tot een gedicht met een zeer persoonlijke binding.

Kort na de oprichting van onze Vereniging was ik met Anton op bezoek bij een van onze mede-oprichtende leden, Henri Müller. Een gezellige zonnige namiddag, gesprekken die alle richtingen uitgingen wat literatuur betreft, maar uiteindelijk ging het vooral over poëzie. Tussen het ophalen van allerlei anekdotes lazen we om beurt een gedicht voor. Op een gegeven ogenblik vroeg ik Anton: "Anton, lees eens een van uw gedichten waarover je zelf tevreden bent, dat je nauw aan het hart ligt." Hij keek me aan en glimlachte en hij las Het land der mensen. Ik had dit gedicht al vaak gelezen, maar op dat ogenblik opende het een andere dimensie, in deze intimiteit met de stem van Anton, de woorden die aan de lucht kleefden, die we inademden, voorzichtig en piëteitsvol. We waren met hem "in een landschap van heuvels alleen/in de losgelaten tijd". De dichter "legde zijn hart bloot als een geopende bloem/het licht van de namiddag een verdoofde zomer en wij waren op het zwijgen der dingen gestrand".

Ik heb het gedicht nooit meer zo gehoord, dat was een eenmalig godsgeschenk. We hadden geen enkele behoefte om ook maar enige uitleg te vragen, het mysterie van het fenomeen poëzie had de tip van zijn sluier gelicht, we waren ingewijd.

Het land der mensen

Ik lig in een landschap van heuvels alleen  
met bloemen en water en gras;  
de tijd liet mij los en liep ijlings heen,  
nu ben ik een mosbed, een zwerfende steen  
of een vlijmscherpe splinter van glas.

Het water beneden maalt binnen zijn boord,  
de bloem legt haar bloemenhart bloot;  
als de wind herbegint is het grasvlak gestoord  
met een snelle golf die vloeit blinkend voor  
als een voorgolf ineens van de dood.

Met de laatste mens is het laatste gesprek  
Op het zwijgen der dingen gestrand;  
Natuur graaft zich in onder herfstelijk dek,  
De bomen staan naakt met een twijgenhek  
Voor een zeekim van zilver en zand.

Ik lig in de schoot van de heuvels alleen  
En het licht van de zomer verdooft;  
Het water spoelt koud op zijn bodem van steen  
en mijn hart als van hoorn, of elpenbeen  
stuwt zijn laatste bloed naar mijn hoofd.

Anton van Wilderode

Herhaaldelijk lees ik dit gedicht voor mezelf, met mijn innerlijke stem of zeer traag en hardop (zacht natuurlijk) zodat het wonder zich kan openen, en dit is de enige raad die ik kan geven wat het lezen van dit wonderlijk mooie mysterieuze gedicht betreft. Beter dan met Antons kort gedicht *Binnenin* kan niet gezegd worden wat de innerlijke stem betekent, "die stem die binnenin zingt, onaangerand van woorden/ die de ziel ten boorde doet zwellen". Een stem die we allemaal hebben, ook al zijn we geen dichter, maar alles wat we proberen te zeggen, wat ik nu ook probeer onder woorden te brengen, omtrent poëzie, "zijn niets dan stamelingen"

Binnenin

Het diepste lied zingt binnenin  
onaangerand van woorden:  
daar ruisen aarde en hemel in  
en zwelt de ziel ten boorde.

Maar alles wat de mond begin  
voltooid en onvolkomen  
is het begin dier dromen,  
niets dan een stameling.

Anton van Wilderode

[Terug naar Inhoud](#)

## Herman van Rompuy (voormalig voorzitter van de Europese raad)

Ik zag Anton de eerste keer in 1988 in Beersel, waarvan hij ereburger was. Hij was toen zeventig, mijn leeftijd vandaag. Een frêle, vriendelijke oude man met een zwakke stem, haast fluisterend. Ik was des te meer verbaasd omdat ik de felle, strijdende teksten kende die hij jaarlijks voor de IJzerbedevaart schreef. Maar ik herkende anderzijds in hem ook de vertaler van Vergilius en zijn zachte bucolische gezangen – die vertalingen hadden evengoed zijn gedichten kunnen zijn. Zonder dat ik hem goed kende, voelde ik aan dat hij beantwoordde aan wat Multatuli over zichzelf zei: ‘een vat vol tegenstellingen’.

Anton van Wilderode was door en door Vlaams. Zijn gehechtheid aan zijn streek, zelfs aan zijn dorp en de plek waar hij woonde, toont dat goed aan. ‘Ik adem mijn eigen aarde’. Hij zat vol heimwee naar een Vlaanderen van weleer. Misschien dat van Gezelle, die andere grote priester-dichter. Antons ogen stonden vol melancholie in de tijd dat ik hem kende. Het droeg bij tot het mysterieuze van zijn persoon.

Ik bezocht hem ook thuis, vlak nadat hij zijn bundel over Paulus pas had gepubliceerd, Apostel na de twaalf (1992). Paulus is een intrigerende persoon, een bekeerling, iemand die zijn leven helemaal omgooid, het omgekeerde van de behoudende Van Wilderode. De bundel De Vlinderboom, over de laatste maanden van Keizer Karel in het klooster te Yuste, is ook het verhaal van een bekeerling, die plots de macht verlaat en kiest voor de stilte en voor God. Anton tracht het raadsel van die tegenstellingen te beschrijven, terwijl hijzelf bleef ‘bij zijn eigen aarde’.

Ik heb drie zaken gemeenschappelijk met Van Wilderode: beiden zijn we ereburger van Beersel in Vlaams-Brabant, de beeldhouwer Wilfried Pas heeft ons beiden vereeuwigd in steen, en het laatste is het meest verrassende, sinds enkele maanden hangt er in het Kasteel Cortewalle een gedicht van Van Wilderode over het kasteel (met een gracht) en daarnaast drie schamel haiku's van mijn hand. Eén ervan gaat als volgt: ‘Het water is stil / Anton spreekt met zachte stem / Iedereen luistert). Van Wilderode fluistert en wij luisteren. Men kan deze dichter niet echt begrijpen als men er geen rekening mee houdt dat hij in de eerste plaats een sterk gelovig man was. Hij was ‘sacerdos in aeternum’, priester voor altijd. Elke vezel in hem was daardoor getekend. Natuurlijk was hij ook een taalvirtuoos. Hij had een ongemeen sterk gevoel voor de muziek van onze taal. Ik denk dat hij van een boodschappenlijstje een vers kon maken. Alles smeedde hij met zijn pen tot poëzie.

Van een dichter blijven maar enkele verzen verder leven. De tijd zal nog een selectie maken uit de honderd gedichten die Patrick Lateur recentelijk koos. Maar op de muur van Watou las ik jaren geleden als bedevaarder naar de poëziesomer van Gwij Mandelinck dit gedicht:

Ik zal voorbij zijn en het dorp zal duren  
gelijk vandaag met harpen in de bomen.  
Geblaas geblaf. En telkens toegenomen  
bewegingen tegen de middaguren.  
het gras ontelbaar tussen vogelveren  
en leeuweriken als omhooggetrokken  
onhoorbaar bezig in een tijd vol klokken.

De knapen die nu haastig huiswaarts keren,  
de ransels rondzwaaiend naar alle kanten  
zullen volwassen zijn met grote handen.

[Terug naar Inhoud](#)



## Sarah Vankersschaever (De Standaard)

Het is waar. We zijn halverwege en de wind kant zich tegen ons als we hem gelijk moeten geven. Postuum, weliswaar, maar gelijk komt vader te laat dan te vroeg. De Canteclarroute, een fietstocht van 46 kilometer lang, loopt dwars door het Waasland, de bekermat van Anton van Wilderode. Het is er liederlijk mooi en dichtelijk stil, precies zoals hij het in zijn gedichten beschreef: de kleine beken boren stoorloos hun lopen ('Ivoor en brood3'), de bloemen leggen hun bloemenhart bloot ('Het land der mensen') en de bijen zijn met honig opgeladen ('Poëzie').

Dat een mens eerst 20 kilometer moet fietsen om te beseffen dat het waar is wat Van Wilderode dicht, betekent niet dat hij ooit van het tegendeel werd verdacht. Maar wat Cyriel Paul Coupé destijds zag, moet je met eigen ogen gezien hebben om te kunnen ervaren wat hij begreep. En hoe hij het begreep dat daar maar één land is dat zijn land kan zijn, namelijk het Vlaamse landschap van Moerbeke-Waas, toen en thans, nu en nog lang.

Je kunt het de hoogmoed van de jeugd noemen of de oppervlakkigheid van de stadshype, maar millennials, zoals wij denken dat zij het inmiddels wel gezien hebben: een boom is een boom, langs water groeit riet, beken kabbelen, vogels fluiten en dat is dat.

Foto's nemen heeft weinig zin, landschappen op klein formaat komen toch nooit uit de verf.

Waar Van Wilderodes poëzie zelfs vandaag nog in slaagt, is via zijn blik betrokkenheid creëren. Met gesloten ogen opent hij die van de nonchalante passant. Een boom is geen boom, want hij draagt harpen in zijn takken. Riet groeit niet zomaar langs het water, het vormt het schrijn waarin de poel loodzwaar ligt. Vogels fluiten niet: eksters schelden en zoete koekoeken roepen. En foto's nemen is overbodig, want Van Wilderodes 'woorden liggen als water zo helder doorzichtig in mij'. In de wereld van de dichter bestaat geen 'dat is dat'.

De hoeveelheid leven die dankzij dat zorgvuldig observeren in de gedichten krioelt, fluistert, schreeuwt en wuift, is een troost die iedereen vandaag opnieuw in het Waasland kan opzoeken. Geleid door de taal van de dichter zien we helder wat anders achter vooringenomenheid verborgen blijft: dat te midden van zoveel leven een mens nooit eenzaam is. Van Wilderode schreef dit kwetsbaar, maar dankbaar neer in het gedicht voor zijn overleden vader: 'Gij zult niet eenzaam zijn, maar slapen / slapen met sterren 's avonds een onblusbaar vuur / en, rond uw eiland het traagstromend water. / De bomen wuiven tijdeloos en ieder uur.' ('Spreken met vader').

Van Wilderode begreep dat de aanblik van de natuur en haar getijden desondanks tijdloos, altijd naar de kern zal gaan van wat de mens aan ziel in huis heeft.

## [Terug naar Inhoud](#)